

Proeftentamen Algemene Taalwetenschap, Nederlands, Fries, en CIW

Syntaxis 1: Zinsleer

13 december 2005

In dit proeftentamen staan tien vragen, op het echte tentamen worden dat er acht.

1. Grammaticale kenmerken. Beantwoord de volgende vragen over woorden uit het Nederlands:

- Laat zien dat het werkwoord *maken* het kenmerk 'tijd' (Engels *tense*) kan dragen.
- Laat zien dat het naamwoord *tentamen* het kenmerk 'getal' (Engels *number*) kan dragen.
- Laat zien dat het adjectief *goed* het kenmerk 'graad' (Engels *degree*) kan dragen.
- Laat zien dat het werkwoord *maken* het kenmerk 'persoon' (Engels *person*) kan dragen.
- Laat zien dat het voornaamwoord *ik* het kenmerk 'naamval' (Engels *case*) kan dragen.

2. Hoofdzinnen vs. bijzinnen. In de Nederlandse zin (1) staat een gedeelte tussen vierkante haakjes. Dat gedeelte heeft een aantal eigenschappen gemeen met Nederlandse bijzinnen. Noem er minstens twee.

(1) Ik heb schoon genoeg van [dat vervelende altijd maar in bed stripboeken lezen]

3. Hoofdmarkering vs. dependensmarkering. Bekijk de onderstaande zinnen. Die in (2) zijn uit het Hunzib (een Kaukasische taal), die in (3) uit het Latijn (een Indoeuropese taal). Laat zien dat het Hunzib hoofdmarkering heeft en het Latijn dependensmarkering.

- (2) a. **iyul ože ø-ũcu-r** b. **iyul kid y-ũcu-r**
moederjongen₁ 1-stelen-PAST moedermeisje₂ 2-stelen.PAST
'De moeder stal een jongen.' 'De moeder stal een meisje.'

(NB, de cijfers in de glossen staan voor geslachtskenmerken)

- (3) a. **milites vadunt in urb-em** b. **milites manent in urb-e**
soldaten gaan in stad-ACC soldaten blijven in stad-ABL
'De soldaten trekken de stad in.' 'De soldaten blijven in de stad.'

(NB, ABL = ablatief, een naamval)

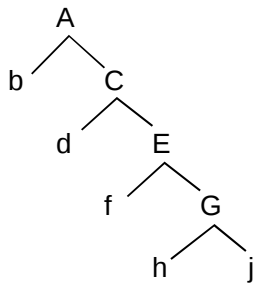
4. Constituentschap. In de film *Mary Poppins* draait het om de volgende grap:

- (4) a. Spreker A: I met a man with a wooden leg named Smith.
b. Spreker B: What's the name of his other leg?

De grap is hier dat spreker A het gedeelte *named Smith* construeert met *man*, en spreker B (onlogisch) met *leg*. Teken twee boom- of haakjesstructuren van zin (4a), eenmaal zoals spreker A hem bedoelt en eenmaal zoals spreker B hem opvat. (Het gaat niet om de details, zolang maar duidelijk is weergegeven wat bij wat hoort.)

5. Boomstructuren. Bekijk de boomstructuur in (5) en beantwoord daarna de vragen die er naast staan.

(5)



vragen

- Welke knopen zijn dochters van C ?
- Welke knopen domineert E ?
- Welke knopen zijn zusters van f ?
- Met welke eindknopen zit d in één constituent ?
- Door welke knopen wordt f g-c-commandeerd ?

6. Subject vs. object. Bekijk de onderstaande zin uit het Nederlands en toon aan dat *de deelnemers* een subject is (gebruik in het totaal tenminste twee tests).

(6) De deelnemers worden verzocht om een bijdrage

7. Ergatief vs. accusatief. In de zinnen in (7), uit het Niueaans, een Oceanische taal, heeft het werkwoord een aparte vorm als het subject het kenmerk [meervoud] heeft:

- | | |
|--|---|
| (7) a. ne hoko mai a-Sione | b. ne hohoko mai a-laua |
| PAST arrive there ABS-Sione | PAST arrive:PL there ABS-they |
| 'John arrived there.' | 'They arrived there.' |

De vorm in kwestie ontstaat door reduplicatie (verdubbeling) van de eerste lettergreep van het werkwoord. In de volgende zinnen zien we dat ook, maar nu heeft niet het subject (*e-ia* 'hij') maar het object (*a-tau-lā-akau*) het kenmerk meervoud:*

- | |
|--|
| (8) a. kua hala e-ia a-lā-akau |
| perf cut ERG-he ABS-branch-tree |
| 'He cut the branch.' |
| b. kua hahala e-ia a-tau-lā-akau |
| PERF cut:PL ERG-he ABS-PL-branch-tree |
| 'He cut the branches.' |

Verklaar de vorm van het werkwoord in (7)-(8) uit de omstandigheid dat het Niueaans een ergatieve taal is.

(* De voorbeelden zijn voor de duidelijkheid iets aangepast.)

8. Passief. Bekijk de volgende zinnen uit het Chichêwa, een Bantu-taal (NB, bij het werkwoord ontbreken de glossen voor bepaalde grammaticale kenmerken):

- | |
|--|
| (9) a. m-tsikana a-na-phik-a n-sima |
| 1-meisje SU:1-PAST-koken-ASP 9-maismeel |
| 'Het meisje kookte maismeel.' |
| b. n-sima i-na-phik-idw-a ndi m-tsikana |
| 9-maismeel SU:9-PAST-koken- ? -ASP bij 1-meisje |
| 'Het maismeel werd door het meisje gekookt.' |

(9b) is de passieve variant van (9a). Beschrijf zo volledig mogelijk de eigenschappen van passivisatie die in deze voorbeelden herkenbaar zijn.

9. Bekijk de volgende zinnen:

- (10)
- a. Jan denkt dat ik hem een genie vind.
 - b. *Jan denkt dat ik zichzelf een genie vind.
 - c. De moeder van Jan vindt hem een genie.
 - d. De moeder van Jan vindt zichzelf een genie.

Beantwoord nu de volgende vragen over de zinnen in (10):

- a. Uit de zinnen (10a) en (10b) blijkt dat de anafoor *zichzelf* maar in zeer speciale omstandigheden kan voorkomen. Welke omstandigheid precies maakt het onmogelijk om in (10b) *zichzelf* te gebruiken?
- b. Waarom kan in (10d) *zichzelf* niet *Jan* als antecedent hebben? Licht je antwoord toe.

10. Teken een X'-structuur van de woordgroepen in (11), en benoem telkens het hoofd, het complement, en de specifier.

- (11)
- a. Chomsky's visie op taal
 - b. heel erg dol op spruitjes